

punten in de toepassing van die belijdenis of door toevoeging aan die belijdenis van elkaar verschillen. Dan verzwakt men niet de kracht van de binding aan de Drie Formulieren, dan verdoezelt men niets en doet men niet, alsof het toch eigenlijk geen verschil maakt, hoe men dezen grondslag als kerklid belijdt. Dan weten niet alleen de ouders op welke concrete punten het onderwijs aan een bepaalde school geen eenheid vormt, maar ook — en dit is van het hoogste belang — houdt men het besef levendig, dat deze kerkelijke gescheidenheid niet een quantite négligable is, maar ons elken dag diep schuldig stelt voor God.

4. Consequent zijn.

Maar heeft deze interkerkelijke samenwerking op het terrein van het onderwijs ook consequenties?

Dr B. meent van wel.

Wanneer „Trouw“ de leeraren die tot de P. v. d. A. behooren en tegelijk het Christelijke onderwijs dienen, gebrek aan consequentie verwijt, verklaart hij deze methode van redeneren niet te aanvaarden. „Met evenveel recht“, zoo betoogt hij, „zou men tegen ons als Gereformeerden, die ons afgescheiden houden van de Herv. Kerk, kunnen zeggen dat we ons nu op andere levenssterren ook van de Hervormde broeders moeten afscheiden. Waarom zouden we zo consequent zijn?“

U ziet, hoe verderfelijc een stilzwijgend aanvaarden van interkerkelijke samenwerking op het denken van Dr B. heeft gewerkt. Hij acht deze samenwerking een inconsequentie!). Weliswaar een gelukkige („Waarom zouden we zo consequent zijn?“), doch die op haar beurt nu weer consequenties meebrengt. Men verbeurt het recht om anderen die in hun leven gebrek aan consequentie toonen hierop te wijzen. En men heeft de plicht nu ook interkerkelijke samenwerking op de scholen te aanvaarden. Dat dit misère meebrengt, is de schuld van „Trouw“. Het juiste ware geweest, dat evenals over de kerkelijke gescheidenheid tot dusver placht te geschieden, zoo ook over deze politieke verdeeldheid ware gezweven ten aanzien van de geschiktheid om als docent op te treden aan een Christelijke school.

Nu hebben we reeds verklaard geen bewonderaars te zijn van deze zwijzaamheid ten aanzien van het kerkelijk vraagstuk, maar afgezien daarvan blijft nog de vraag, of deze gevallen gelijk te stellen zijn.

5. Partijpolitiek?

Dr B. tracht de z.i. gelukkige inconsequentie der interkerkelijke samenwerking o.a. op schoolgebied te rechtvaardigen met de opmerking: „Ieder levensterrein vraagt om een specifieke gedragslijn“. Deze uitspraak bewijst de juistheid van wat we boven meenden te mogen constateren, dat zijn gedachtegang zich niet principieel onderscheidt van dien der aanhangers van de P. v. d. A.: De levenshouding op het ene terrein brengt geen consequenties mede voor die op een ander terrein. Iemand mag lid zijn van een kerk en belijder van den Christus, daarom kan hij in de politiek wel precies dezelfde waarden verdedigen als de man die weigert van genade te leven.

Ik houd mij overtuigd, dat Dr B. dit beginsel van de P. v. d. A. niet tot het zijne maakt. Maar in principe stemt zijn redenering hiermee overeen. Niet incidenteel in deze uitspraak alleen, maar in heel den gang van zijn betoog. Daarom spreekt hij in het slot van „leraren..... die begeren de kinderen op te voeden in

de vrees des Heren, maar die van de betekenis van Gods wet voor het politieke en sociale leven een andere opvatting hebben dan de meerderheid“. De vrees des Heren brengt dus niet met ijeren consequentie met zich mede een bepaalde houding in de politiek als belijder van den Christus, neen, men kan, volgens Dr B., als Christenleeraar best een opvatting hebben die afwijkt van de meerderheid. De gedachte van machtsmisbruik vervat in dit laatste woord vinden we ook in den aanhef van het artikel, waarin aan „Trouw“ verweten wordt een „koefbloedig betrekken van de partijpolitiek in het Christelijk onderwijs“. Wie aldus spreekt, stelt zich op het standpunt van hen die meenen, dat de politiek niet gebonden is aan normen in Gods Woord ons gegeven, aan beginselen die onze jeugd moeten worden onderwezen in het onderwijs van elken dag. Die verloochent de historie van de Christelijke politieke partijen in verband met den roep om Christelijk onderwijs. Voor dien is de elsch, dat op de scholen een bepaalde politieke vorming wordt geboden, een kwestie van partijpolitiek. Dan heeft „Trouw“ slechts machtsvorming beoogd onder de leus: wie de jeugd heeft, heeft de toekomst. Openlijk spreekt Dr B. deze beschuldiging uit, als hij even later zegt: „Als Trouw haar doel bereikt, is de Prot. Chr. school een verpolitiek instituut geworden, wat ze nooit geweest is: een instelling voor kinderen wier ouders A.R. of C. H. zijn“.

Partijpolitiek? Wie belijdt, dat God de Heere ons gebiedt de kinderen des Verbonds Zijne wegen te leeren en tevens zelf daarin te wandelen, die verstaat de noodzaak, dat ons Christelijk onderwijs moet harmonieëren met de Christelijke politiek. Als de A.R. en de C. H. partij haar plicht verstaan, voeren zij geen partijpolitiek, maar de eenige politiek die voor een Christen aanvaardbaar is.

H. M. MULDER.

*) Op de gebruikte formulering: „die ons afgescheiden houden van de Herv. Kerk“ ga ik hier niet nader in.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

ONZE MILITAIREN.

Geachte Redactie.

Sinds ongeveer een jaar onderhoudt ondergeteekende in opdracht van de kerk van Ermelo het contact met de te Harderwijk gelegerde militairen (in Harderwijk zelf is n.l. nog geen zelfstandige vrijgemaakte kerk). Uiteraard is het hierbij de bedoeling, den band met de kerk aan te houden de jongens te doen gevoelen dat de kerk met hen meegaat, dat zij blijven deelen in haar voorrechten en verplichtingen, ook in die totaal andere omstandigheden van het militaire leven.

Volgens de algemeene ervaring komt er echter maar zelden echt een band tot stand tusschen de militairen en de garnizoenskerken.

Wij zorgen dat de jongens bij aankomst in de kazernes ons adres vinden. De meelevenenden onder hen komen dan naar ons toe, worden op de hoogte gebracht van kerkdiensten, catechisaties, jeugdverenigingen, mogelijkheden van het militair tehuis, burgeradressen; in het gunstigste geval bezoeken zij dan de catechisatie en de J.V. en komen een enkele maal bij ons of bij andere kerkleden aanloopen. Anderen laten zich niet zien; wij krijgen soms hun naam en adres, zoeken hen eens op, noodigen hen

dringend uit tot nader contact..... maar veelal komt er weinig van terecht. Sommigen gaan met synodale vrienden mee naar de kerk; anderen gelooven het wel.

Het is werkelijk zeer moeilijk te komen tot een centrum waar kracht van uitgaat. Verschillende oorzaken werken hiertoe mee. Verreweg de meeste jongens zijn 's Zaterdags en 's Zondags thuis, en vinden hun eigenlijke geestelijken steun in deze naweken. Het militaire leven is vermoedend, de jongens komen er dikwijls niet toe 's avonds de kazerne te verlaten en naar de stad te gaan, voor velen weer een half uur loopen; de kaderopleiding heeft meestal slechts één avond per week vrij. Het verblijf in de garnizoenen is tegenwoordig kort, slechts enkele maanden, en het is nauwelijks de moeite dan weer stevige banden aan te knopen. Wanneer het Militaire Tehuis goed is (zoals hier), is de omgang met de Chr. wapenbroeders daar voor vele jongens meer aantrekkelijk dan die met de vreedende burgergezinnen. Tot principiële studie en bezinning komt het in die 5 avonden immers toch niet; en waarom zich dan afgezonderd van de andere Christen-soldaten?

Om dezelfde redenen is het haast onmogelijk, een studieclub van militairen alléén gaande te houden. Maar ook daar waar een J. V. aanwezig is zoals te Ermelo, is het toch een uitzondering wanneer een van de daar gelegerde militairen deze geregeld bezoekt.

Een enkele maal lukt het ons, jongens die elkaar niet kenden bijeen te brengen; maar waar gemiddeld er slechts een van de 80 tot onze kerken behoort, zijn zij doorgaans zóó over de verschillende onderdeelen en kazernes verspreid dat zij niet tot geregelde omgang komen; trouwens, wie zou dit willen forceeren.

Alles bijeen genomen zal vrijwel steeds het werk der garnizoenskerken een bescheiden, aanvullende rol kunnen spelen. Dit is de reden waarom wij wat plaatsruimte van U vragen. Laten toch vooral de plaatselijke kerken het contact bewaren met hun jongens die in militairen dienst gaan! Met hun eigen kerk voelen de jongens zich meer één, zij voelen wat zij er aan hebben, wat zij er voor geweest zijn en nog moeten zijn. Er zijn kerken, die de jongens elke week een kerkbode sturen en een op luchtpostpapier gedrukte preek; bovendien eens in de maand een gestencilde contactbrief met nieuws uit de gemeente, berichten over opgeroepen militairen, over jongens die van standplaats veranderd zijn; soms met gedeelten van Indische brieven, enz. Dit lijkt ons prachtig werk; dat de jongens het op prijs stellen is wel gebleken. Er zijn ook plaatsen waar de J. V. iets dergelijks doet.

Onze jongens in Indië..... daar tenslotte nog even over. Reeds hier in Holland gaat er van het kazerneleven een vervlakking uit. Vele jongens vinden, gelukkig, goede kameraden in de Hervormden of Synodalen naast hen, wanneer daar is het gemeenschappelijk ernst maken met de levenshouding als Christenen in die zoo ruwe omgeving; maar zoo gemakkelijk komt er dan plaats voor de opvatting: wat doet het er toe tot welk instituut wij behooren, het is immers veel belangrijker als wij maar echte belijders van Christus zijn..... Een opvatting door de Veldpredikers, met hun overigen wel zeer moeilijke taak, in de hand gewerkt soms. In Indië is, naar wij van alle kanten vernemen, deze invloed nog veel sterker. Zou het geen overweging verdienen van de zijde van onze kerken te komen tot een blad waarin speciaal voor onze jongens in Indië allerlei vragen worden besproken betreffende de Indische toestanden van noodgemeenten, samensmelting van Indische Zendingkerken, van de Europeesche kerken aldaar? Vóór de militairen, maar ook dóór en met hen?

Hoe dan ook, nu er weer een nieuwe lichting opkomt, en een divisie naar Indië vertrekt, wilde ik gaarne even de aandacht vragen voor deze moeilijkheden, om aldus den weg te vinden welke voor ons doel het meest geschikt is.

U dankend verblijf ik, met verschuldigde hoogachting, Harderwijk. A. A. v. d. DUSSEN.

andere geschillen voort betrekkelijk de bediening der sacramenten en de behandeling der kerkelijke tucht“).

Inderdaad vloede uit de andersoortige beschouwing van de leden der gemeente een andere opvatting omtrent de bediening van den doop voort. Die is reeds te bespeuren in den eersten brief welken Scholte aan De Cock stuurde, toen er nog van geen Afscheiding sprake was. In dien brief — we noemden hem reeds eerder — vinden we o.a. de volgende, voor de kennis van Scholte's kerkbeschouwing zeer belangwekkende passage: „Een kind van ouders waarvan geen van beiden lidmaat was heb ik geweigerd te doopen, tenzij de mans moeder die in eene andere gemeente woonde en onbesproken in leer en wandel was, overkwam en het kind als het hare ten doop hief nadat de natuurlijke ouders de openbare bestraffing in de gemeente hadden ondergaan, hetwelk gebeurd is en wel met dit gevolg dat de man getrouwd gebruik maakt van de catechisatie en sedert eenige tijd ook van de onderlinge bijeenkomst van Gods volk des Zondags avonds (ziet dit op het bezoek van de kerk of van een „gezelschap“? — C. V.), een onecht kind van een meisje hetwelk in eene naburige gemeente gewoond had en lidmaat was(!) doch bij hare ouders bevallen was die mede tot de voornaamsten van het dorp behooren, heb ik geweigerd te doopen, ten zij de ouders die beiden onbesproken in leer en wandel zijn het kind voor het hunne aannamen en ten doop hieven nadat de over-spelster vooraf in het openbaar in de gemeente de

bestrafing onderging, hetgeen gebeurd is; ik proekte bij deze gelegenheid over Joh. 8 vs 7b. (Wie van u lieden zonder zonde is, werpe eerst den steen op haar — C. V.); tegenwoordig is er nog een meisje hetwelk een onecht kind heeft, geen lidmaat is en wier ouders en grootmoeder Christelijke Heidenen(!) zijn, deze welger ik den doop volstrekt; dit alles geschiedt in overeenstemming met de Kerkeraad, welke nu in mijn eene standplaats geheel en in de andere half uit bekeerde menschen(!) bestaat (Scholte was predikant van twee gemeenten: die van Doeveren en die van Genderen-Gansloijen — C. V.); ik heb op de catechisatie 2 leerlingen elk uit eene verschillende gemeente, hierover heb ik niet het minste bezwaar; met het Avondmaal handel ik eveneens, ik laat niet alleen toe, maar nodig zelf alle ware gelovigen van andere plaatsen om deel te nemen aan de gemeenschappelijke verkondiging van den dood des Heeren tot dat Hij komt; hoewel ik zeer streng ben in de voorbereidingspredikatie opdat ik geene oorzaak zou zijn dat het verbond Gods door mijne slapheid zou ontheiligd worden, hetgeen teweeg brengt dat er uit mijne gemeente weinige toenaderen waaraan ik met grond moet twijfelen dat de Heere zijn werk begonnen heeft, en dat er veele van Gods volk van elders toenaderen, de voorlaatste keer toen de wegen om tot ons te komen nog redelijk waren was er zeker $\frac{2}{3}$ van buiten“).

Zoo handelende Scholte ten aanzien van Doop en Avondmaal reeds vóór hij zich had afgescheiden met zijn gemeente van het Ned. Herv. Kerkgenootschap. Na zijn afscheiding werd hij nog consequenter. In het door hem uitgegeven boekje „Bijdragen ter bevordering der rechte kennis aangaande de leer en praktijk des Hei-

ligen Doops“ verklaart Scholte dat hij en zijn geestverwanten overtuigd zijn, „dat de H. Doop moet toegediend worden aan allen, die op belijdenis en wandel erkend zijn als geloovigen, dadelijk onderscheiden van de wereld, het zij die wereld zich openbaart in valsche godadienst, het zij in openbare ongodisterij en uitgieting van allerlei goddeloosheid..... (en) dat de H. Doop ook moet bediend worden aan de kinderen der geloovigen.....“).

In het bovenstaande hebben we de opvattingen van De Cock en Scholte zoo objectief mogelijk, hun eigen woorden weergevende, tegenover elkander geplaatst. We treden nog niet in een beoordeling van beider standpunt.

We zeggen nu alleen, dat deze tegenstelling in de visie op de kerk en haar leden en op de bediening, de praktijk, van den doop de eigenlijke oorzaak was van den strijd welke de afgescheidenen gedurende den eersten tijd na de afscheiding uitoendreef. Althans: ze was de oorzaak van dezen strijd voor zoover het de leer betrof. Er waren nog andere punten van verschil en wrijving.

En we wijzen er ook op, dat dit geschil wel zeer diep in het leven der gemeenten moest ingrijpen en groote verdeeldheid en verwarring veroorzaken. Immers in de ééne gemeente werden kinderen gedoopt welke in een andere per se van het doopvont geweerd zouden zijn. Ja, het kon bij het permanente rondtrekken van de predikers uit die dagen gemakkelijk gebeuren, dat kinderen welke in de eene week door Scholte niet tot den doop waren toegelaten, een week later van De Cock zonder eenige reserve het heilige teeken en zegel ontvingen!

C. V.

7) Officiële stukken 2, Kampen 1886, p. 239/40. Deze typeering van Scholte is onjuist. Vooreerst onderscheidt De Cock de belijdenis en doopleden niet met de termen „leden“ en „ledematen“. In de Acte van Afscheiding worden ook alle ondertekenaars „ledematen“ genoemd. En bovendien zou De Cock het onderscheid tusschen de twee categorieën leden zeker nimmer gelijkstellen met dat tusschen bekeerden en onbekeerden!

*) Brief van Scholte aan De Cock, d.d. 6 Dec. 1833. Zie Keizer, p. 286/7.

*) Deze brochure is uitgegeven bij H. Höveker te Amsterdam, 1837. Zie pag. X.

Door de hoogste naam in Op de van J.V. honderd ginds, behooren Uit b. aansen poging reform. Reed Schrift men vo Laat heiligen Onze Daarv worden, beschikt zien. Het 1 kost gel Het 1 ginds n Vaak achen h Hier Men r 1. Ee rekening sterdam 2. Ze kennisse zamelde Afges Amst (Ande te neme

Amico Wond mensch bibliothe waarin het boel 1905 me Sjong werk, in voor een En ik — ik ko En ik Farbenk Gij zu alles en uitgaaf c Newtons Newt eenigt i een pris den reg En op het duis zonnelle kleuren dien bar Maar G verkreg kleuren. Licht van dr l Kleur want ik lijk boek En to Om ty is reeds van de tijdigen poging i van dr i werd ge De se maar de verbond, Iets h van 190 gereform Men n ven in n met gou zeggen, voudige doenden